

kommissariat 'alle Papiermengen die auf dem schwarzen Markt noch zu greifen sind', op te kopen¹, en nog geen twee weken later, op 16 februari (het onderhavige nummer van *Vrij Nederland* circuleerde toen al in vertaling bij het *Reichskommissariat*), vond onder Seyss-Inquarts voorzitterschap een bespreking plaats waar zich een koerswijziging ging aftekenen; krachtig door Rauter gesteund, betoogde Fischböck daar dat de zwarte handel in Nederland scherper bestreden moest worden – het moest *dus* ook uit zijn met de Duitse zwarte aankopen. 'Man könne', zei Fischböck, 'einerseits von den Niederländern nicht verlangen, die Bekämpfung des Schwarzhandels zu intensivieren, wenn man andererseits dulde, dass von deutscher Seite weiterhin alles mögliche schwarz beschafft wird.' Veltjens was bij deze bespreking niet aanwezig, Plümer wèl; deze kreeg van Seyss-Inquart te horen dat hij vóór 15 maart 'äusserst konkrete Vorschläge' moest indienen, hoe de *Blau-Aktion II* tot 'Abbau' kon worden gebracht.²

Alleszins waarschijnlijk is het dat Fischböck wist dat door anderen op het hoogste niveau, d.w.z. bij Hitler, al ernstig bezwaar gemaakt was tegen de Duitse zwarte aankopen, met name door de minister-president van bezet Frankrijk, Pierre Laval. In Nederland was de feitelijke betekenis van de Duitse zwarte aankopen niet zo groot, maar in Frankrijk (in de periode tot 1 december '42 was 84% van alle zwarte-markt-aankopen in Frankrijk verricht!) hadden zij de bezettingseconomie ernstig ontwricht. Hitler hakte de knoop door. Op 16 februari, drie dagen nadat Fischböck zijn betoog in Den Haag afgestoken had, was het binnen het *Reichskommissariat* bekend dat van de *Führer* een in zijn precieze bewoordingen niet bewaardgebleven bevel was uitgegaan dat inhield, 'dass ab 1. April jede Schwarzkäufe, auch von Seiten des Vierjahresplans, verboten sind'³ – Goering was gedesavoueed.

Seyss-Inquart kon nu doorzetten. Hij keurde een door Fischböck voorgestelde maatregel goed: alle bankbiljetten van f 500 en f 1 000 werden in het normale betalingsverkeer van onwaarde verklaard. Deze maatregel, op 13 maart afgekondigd, was in de eerste plaats bedoeld als klap voor de zwarthandelaren die, gegeven het feit dat zij hun grote transacties nimmer via de giro of de banken uitvoerden, bij voorkeur juist van die hoge coupures gebruik hadden gemaakt.

Met de 'Abbau' van de *Blau-Aktion II* ging het niet zo vlot. Pas begin mei berichtte het *Reichskommissariat* aan de *Bevollmächtigten* bij de rijksbureaus dat

¹ Notitie, 5 febr. 1943, van *Generalkommissar* Schmidt aan Schwier (GKzBV, HA Polit. Aufbau, 9 d). ² *BdS, III D*: Notitie over de bespreking van 13 febr. 1943 (HSSuPF, 88 a). ³ Brief, 16 febr. 1943, van de *Bevollmächtigte für die Niederlande* van de *Beauftragte für Sonderfragen des Reichsministers für die besetzten Ostgebiete* aan de *Beauftragte* (OCCWC, 20416–26).